

la terra sa part hi faran», Eiximenis (*Regiment*, NCL. XIII, 18.29, 19.3); «Lo rei *moro* de present / va-hi fer gran prometença: / —Si poràs fer de ma gent / alguna gran departença, / per tot cert, e sens fallença, / de mi rebràs gran honor», Turmeda (*Div. Mall.*, NCL., 122; de nou 154.18); i freqüent en JoMartorell (per ex. NCL. II, 38.28).

*Moro* és el tractament fonètic normal de MAURUS segons la fonètica catalana, i per tant no n'hi hagué cap més i no es podia esperar (*LleuresC*, 198, 44); una forma *more(s)* és una curiositat raríssima (ms. B de les *VidesR*, (° 258r1.14) i no cal dir que no en queda rastre. Tot i que avui en tot el territori de la llengua es continua parlant dels *moros* de les nostres terres, com una cosa viva, recordada de pares a fills. En el P. Val. (i no sols allí) hi ha tal fórmula com «Els Arquets de l'Horteta és obra feta de *moro*», Torrent (1962). No pot sorprendre ni mínimament això, quan, fins en base, el mot MAURUS ha tingut el tractament fonètic normal, segons els dialectes d'aquesta llengua: en uns *mairu* en els altres *maru* (Mitzelena, *Fon. Hi. Vca.*, 91).

DERIV.: *Moraco* mall., amb sufix potser ben explicat en *AlcM*; o si es vol es tracta del cast. *morazo* imitat imperfectament com si fos \**morajo*. *Morattu*. *Moratilla*. *Moregàs* civ. («morazo», PzCabr.).

*Morcell*, ocell de pas en maresmes i albuferes: «Después venían los pájaros del lago, menos vulgares --- el agró o garza imperial --- el *morell* o pelucón, con cabeza negra de reflejos dorados», Blasco Ibáñez (*Cañas y Barro*, 167): anomenat així per aquest color; se segueix essent important i molt conegut a l'Albufera, on anomenen «El dels *morells*» un dels «puestos» o *replaces* de tirada d'ocells («spardals») que cada any se subhasten a Sueca, en aquella ribera albuferenca (n.º 28 en la llista de *replaces noves*, que m'envia Fermí Cortès amb carta de 1964); *DAG.*: aquí i en *El Archivo* de Dénia (II, 156), també com a nom de peix. Sembla que és el mateix el *miranél* que ens descriuen en els estanys del delta del Llobregat com una mena d'ànec salvatge (1932): si bé allà només hi arriben en els anys de fred, i no el troben de tan bon gust com altres menes: sigui per dissimilació d'un \**morellet*, o com a derivat de *moreno*, que poca diferència hi hauria, com sigui que *moreno* també ve de MAURUS.

El duplicat *morells* 'capfoguers' és també derivat de *moro*, pel cap de persona que s'hi solia representar a les puntes, cap que per l'acció del foc pren el color fosc dels moros, com indicà Schuchardt (*An Mussafia*, p. 5; REW, 5438), per al port. *murilho*, sard *murigliu*, segovià *morillas* f. pl. i Ardèche *moure*: és inadmissible que vingui de MORRO, com pretén Benoit (*ZRPb*. XLIV, 421) amb xocant menyspreu de la distinció fonètica entre -r- i -rr-. Anomenen *morèls* a l'Alt Pallars, eis notables capfoguers de la famosa llar de ferro d'Estais (1969); *morillos* 'peudrets de ferro de la llar' a l'Alt Aragó (Àscar, 1966).

*Morella roquera* 'Parietaria diffusa', i nom d'altres solanàcies i herbes semblants [c. 1500, Cauliac; Miquel Agustí, 1617, *DAG.*] «*morella roquera*: parietaria-

*ria*; *morella vera*: solanum vel oxa», OPou (*TbPu.*, 50); Cavanilles (*Observ.* II, 326, 327). Més aviat que derivat de *móra*, com diu *AlcM* (i com jo mateix havia cregut algun cop), potser derivat de *moro* pel color fosc del *Solanum nigrum* o *hierba mora* (una de les varietats), com admet el REW, 5608b, 5438.

Un fet, fa dubtar molt d'aquesta etim., tant com de l'altra, i és la forma mossàrab (avui nord-africana) *moraira*, en Boqtor: *muráira al-qazáz* (Dozy, *Suppl.* II, 577, cf. II, 342: *qazáz* és 'vidre, vidriera', cosa que podria fer al·lusió a un ús en la fosa o fabricació del vidre): Boqtor reflecteix més generalment l'àrab d'Egipte, si bé també recull mots del Magreb; i, en efecte, l'algerià Beaussier també el registra, encara que un poc alterat *murrarj* «scorzonaire à fleurs jaunes». Com que la morella roquera rep aquest nom, i el de parietària, perquè abunda per les parets velles i les roques, això ens fa sospitar que sigui un derivat mossàrab \*MÜRARIA de MÜRUS, tal com *parietària* ho és del llatí *paries* 'paret' i *roquer* ho és de *roca*. L'evolució fonètica, per via del mossàrab arabitzat *muráira* —cap a *moreila* amb dissimilació entre les r-r-, i d'aquí *morella*— fóra normal, amb ū > o per la pronúncia aràbiga; mentre que s'hauria conservat la terminació en el nom del poble i port de *Moraira* (al peu de Teulada, cap a Calp), en el qual abunden les roques.

Una confirmació semblaria aportar-hi la variant tortosina i mallorquina *mollera*, en el qual sembla que la dissimilació s'ha produït també, però en sentit oposat (tinc anotat *moïella* = val. *morella* a Bellmunt de Mesquí, 1937, J. G. M., però no sé si és amb aquest sentit o amb el de 'pedrer dels ocells'). En tot cas les notícies de la morella roquera provenen en gran majoria del P. Val. i les Illes, ço que està molt conforme amb la idea de l'expansió d'un mot mossàrab. En definitiva és probable que hi hagi hagut dos ètims diferents per a les dues menes bàsiques de planta: *herba mora*, fosca, per a les solanàcies, MURARIA per a la parietària, que en català varen confluïr unificant-s'hi en la forma del mot.

Com a nom de vent la *morella* s'explica perquè és un vent que ve de la banda de Morella (Aitona, La Granja d'Escarp, 1935).

*Moreno* [989] aplicat a bèsties, un vedell: «vitello *mureno*», doc. barceloní de 989 (citat del *Liber Antiquitatum* de la nostra Seu per Nicolau d'Olwer, *Bull. Du C.*, 1927, i Mas, *Notes Hist. Bisbat Bna.*, n. 95); «bove uno *moreno* et vaca marzola», a. 1047, *Cartulari de St. Cugat* II, p. 258; però ja també com a NP: «*Morena*, femina», a. 1002, *ibid.* II, p. 19.

El mot cat. és *moreno*: no sé que mai ningú hagi dit *morè*, i a penes si s'ha arribat a escriure, car aquell és la forma usual en tots els dialectes, regions i comarques, tant en l'estil pagesívol (recordem el *pa moreno*) com en el ciutadà. Aqueix *morè* és estrany a la llengua literària medieval, i sembla ser-ho absolutament, car l'única cosa que s'hi troba és *bru*, *bruna* (amb *brunor*, *embruuir* etc.).

En la llengua parlada estem segurs que llavors ja havia d'existir *moreno*, com sigui que és freqüent des del